

บันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน

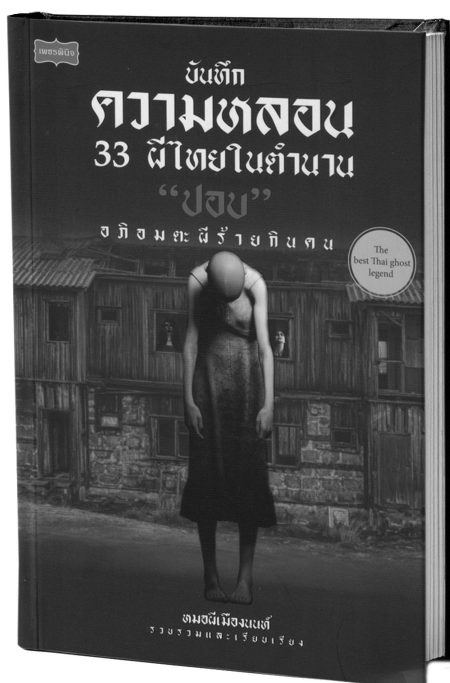
ภัทรธรณ์ แสนพินิจ*

Pattaradhorn Sanpinit

วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

College of Religious Studies, Mahidol University

*pattarathorn.san@mahidol.ac.th

พิมพ์ครั้งแรก 2564

จำนวน 176 หน้า

สำนักพิมพ์ เพชรพินิจ

ISBN 978-616-578-250-0

ผีเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาช้านานก่อนที่จะรับเอาศาสนาเข้ามา หากย้อนดูจะพบว่า ในยุคดั้งเดิมผีเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานชีวิตคนไทย ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติ และกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำหน้าที่คล้ายธรรมเนียมแบบแผนวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงระหว่างคนกับคน คนกับชุมชน และคนกับธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องผีกับคนไทยเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ขาด แม้กระทั่งคตินิยมก็ยังคงเกี่ยวข้องกับคนไทยผ่านภาษามาอย่างยาวนาน เช่น คนดีผีคุ้ม คนไม่เห็นผีเห็น เป็นต้น ความเชื่อเรื่องผีจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งถ่ายทอดผ่านตำนาน เรื่องเล่า วรรณกรรม รวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมในแต่ละภาคของประเทศไทย ที่น่าสนใจคือความเชื่อเรื่องของภูตผี วิญญาณ โลกหลังความตาย ยังคงดำรงอยู่ในโลกปัจจุบันท่ามกลางความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่ก็อาจจะลบลบเลือนความเชื่อเหล่านี้ไปได้ อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณในโลกหลังความตายมีบทบาทกับคนไทยในบริบทสังคมพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น

หนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่รวบรวมความรู้เกี่ยวกับผีไทยในตำนานความเชื่อของคนไทย บันทึกตำนานความเชื่อพื้นบ้านโบราณแบบดั้งเดิม 4 ภาค และเรื่องราวของปอบในจังหวัดต่าง ๆ ของไทยซึ่งผู้เขียนเน้นว่าความเชื่อที่ได้ค้นคว้าและรวบรวมนั้น จัดเป็นความเชื่อพื้นบ้านแบบโบราณที่ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเรื่องที่น่าเสนอนั้นอาจจะไม่เคยได้ยินหรือเห็นมาก่อน เพราะพิธีกรรมหรือความเชื่อบางเรื่องจะเลือนรางและสูญหายไปตามบรรพบุรุษ จึงถือว่าการรวบรวมข้อมูลในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการบันทึกเรื่องราวความเชื่อต่าง ๆ

โครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน

หนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน มีโครงสร้างของเนื้อหาซึ่งแบ่งตอนไปตามหัวข้อสำคัญ 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เกริ่นนำ เป็นการกล่าวถึงความเชื่ออันหลากหลายในสังคมไทย บันทึกตำนานความเชื่อพื้นบ้านโบราณแบบดั้งเดิมเรื่องผีสาปเทวดา และภูตผีปิศาจ โดยผู้เขียนกล่าวถึงนิยามของคำว่าผีและวิญญาณ ปรากฏการณ์ความเชื่อหลังความตายตามการอธิบายของวิทยาศาสตร์และจิตศาสตร์ และบันทึกเรื่องเล่า “ผีจ้างหนัง” ที่เกาะคำชะโนด จังหวัดอุดรธานี กับความเชื่อเรื่องพญานาคตามคำบอกเล่าของคนท้องถิ่น

ตอนที่ 2 สูดยอดความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน กล่าวถึงผีไทยในตำนาน ได้แก่ ผีนางตะเคียน ผีกระหัง ผีโหมด ผีชิน ผีพราย ผีหลังกลวง ผีตาโชน กุมารทอง ผีห่า ผีแม่ซื้อ ผีแม่บันได ผีลูกกรอก ผีแม่ม่าย ผีปอบ ผีกองกอย นางตานี ผีนางกวัก ผีปกกะโหล่ง ผีกระสือ ผีแม่ย่านาง ผีนางนาคพระโขนง ผีปู่สมิง สมิงพราย ผีเปรต ผีไร่ญาติ ผีตาผียาย ผีบ้านผีเรือน ผีแม่เตาไฟ ผีตายโหง ผีโต๊ะเครื่อง ผีแม่ธรณีประตู ผีอำ ผีเปรตยักษ์ และผีถ้วยแก้ว

ตอนที่ 3 บันทึกตำนานความเชื่อพื้นบ้านโบราณแบบดั้งเดิม 4 ภาค กล่าวถึงความเชื่อที่ผู้เขียนค้นคว้าและรวบรวม โดยผู้เขียนระบุว่ามีความเชื่อพื้นบ้านแบบโบราณ ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และเป็นความเชื่อที่กำลังจะเลือนหายไปในอนาคต โดยอธิบายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 4 บันทึกตำนานสุดสยอง “ปอบ” ผีอมตะผีกินคน กล่าวถึงเรื่องเล่าผีปอบ โดยตอนต้นจะเป็นการเกริ่นนำเรื่องนิยามและที่มาของผีปอบ กรรมวิธีการไล่ปอบออกจากร่างคน และรวมเรื่องเล่าผีปอบของคนไทยในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดปราจีนบุรี น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดนครราชสีมา ในท้ายตอนที่ 4 กล่าวถึงบทสรุปงานเสวนาที่จัดขึ้นโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เรื่อง “หมู่บ้านปอบ ในมิติความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรม”

ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตเรื่องการแบ่งตอนพบว่า ในหนังสือมีจุดเน้นได้แก่ ตอนที่ 2 และตอนที่ 4 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ อย่างไรก็ตาม ในตอนที่ 3 ของหนังสือเป็นอีกตอนหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะผู้เขียนกล่าวถึงพิธีกรรมและความเชื่อของคนไทยในแต่ละจังหวัดใน 4 ภาค ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านที่กำลังมองหาการศึกษาในงานวิจัยภาคสนาม ซึ่งข้อมูลข้างต้นได้ระบุแหล่งของความเชื่อไว้อย่างหลากหลาย หากแต่ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอของแต่ละภาคและจังหวัดมีมากน้อยไม่เท่ากัน

ทัศนะต่อหนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน

หนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน เป็นหนังสือของสำนักพิมพ์เพชรพิณิจ ผู้เขียนใช้นามปากกาว่า “หมอผีเมืองนนท์” ในหนังสือมีภาพประกอบเป็นภาพสีขาวดำและตกแต่งหน้ากระดาษให้เข้ากับเนื้อหาหนังสือแนวลึกลับ ทำให้ชวนอ่านและน่าสนใจอย่างยิ่ง ขนาดเล่มกะทัดรัด หลังจากได้ศึกษาเนื้อหาโดยละเอียดแล้ว ตามทัศนะของผู้วิจารณ์มองว่าเป็นหนังสือที่มีจุดเด่นด้านการออกแบบตั้งแต่หน้าปก หน้ากระดาษ ภาพประกอบ และขนาดของตัวหนังสือ ตลอดจนการลำดับเนื้อหาได้ชวนน่าติดตาม เนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องเล่าและพิธีกรรมท้องถิ่นในไทยมีความแปลกใหม่

ในขณะเดียวกันก็มีบางส่วนที่ทำให้หนังสือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยการนำเสนอข้อมูลในหลากหลายเรื่อง ทั้งตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ พิธีกรรม รวมทั้งเรื่องของ 33 ผีไทยในตำนาน ซึ่งแม้จะมีคำอธิบายเรื่องผีก็ตาม หากแต่ว่าข้อมูลยังไม่ครอบคลุม อาจเป็นเพราะผู้เขียนเพียงต้องการรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนตามจำนวนเพื่อความหลากหลายซึ่งจะแสดงข้อสังเกต และประการสุดท้ายคือการตอบสนองเป้าหมายของผู้เขียนหนังสือ

1. จุดเด่นและข้อสังเกตของหนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน

ผู้วิจารณ์มองว่าจุดเด่นของหนังสืออยู่ในส่วนของเนื้อหาตอนที่ 2 สุดยอความหลอน 33 ผีไทยในตำนานตอนที่ 3 บันทึกตำนานความเชื่อพื้นบ้านโบราณแบบดั้งเดิม 4 ภาค และตอนที่ 4 บันทึกตำนานสุดสยอง “ปอบ” ผีอมตะผีกินคน ทั้งสามตอนข้างต้นเป็นจุดเด่นของหนังสือ ซึ่งหากดูจากชื่อหนังสือแล้วเนื้อหาดังกล่าวจะถือว่าเป็นจุดแข็งของหนังสือ สามารถดึงดูดผู้อ่านที่สนใจเรื่องของผีไทย โดยเฉพาะในตอนที่ 3 ผู้เขียนศึกษาและรวบรวมเรื่องราวเพื่อเป็นการนำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับความเชื่อพื้นบ้านในชนบทของภาคต่าง ๆ ซึ่งนำเสนอพิธีกรรมที่มีอยู่จริงในแต่ละจังหวัด ในขณะเดียวกันตอนที่ 4 เป็นจุดเด่นของหนังสือเพราะเป็นเป้าหมายหนึ่งของผู้เขียน ซึ่งตรงตามชื่อของหนังสือที่มุ่งเน้นนำเสนอเรื่องตำนานและเรื่องเล่าผีปอบในฐานะของผีร้ายที่ผู้คนต่างหวาดกลัว

1.1 ตอนที่ 2 “สุดยอดความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน” (Morphimuangnon, 2022) ส่วนนี้นับว่าเป็นเนื้อหาสำคัญของหนังสือที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านรู้จักผีไทย ผู้เขียนนำเสนอข้อมูลของแต่ละผีย่างสั้น ๆ ลักษณะเป็นการแนะนำผีไทย ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไป ในตอนที่ 2 นี้จะมีประโยชน์สำหรับผู้อ่านที่ต้องการรู้จักผีไทยอย่างหลากหลาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผีไทยในกระแสความสนใจของคนไทย อาทิ ผีกระสือ ผีปอบ ผีแม่นาคพระโขนง ผีนางตะเคียน และมีผีไทยอื่นที่น่าสนใจคือผีปกกะโหล่งและผีหลังกลวง

ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตว่าลักษณะของการนำเสนอเรื่องของ 33 ผีไทยนั้น เป็นการเล่าข้อมูลเรื่องผีขนาดสั้น โดยมีได้จัดลำดับหรือจำแนกหมวดหมู่ข้อมูลไว้ จึงไม่ทราบว่ามีหลักใดในการคัดเลือกข้อมูลมานำเสนอ หากมีการจัดแบ่งไว้จะชัดเจนขึ้น เช่น ผีดีและผีร้าย ผีในความเชื่อตามภูมิภาคต่าง ๆ หรือการเรียงตามตัวอักษร ก-ฮ เป็นต้น และพบว่ามี การนำเสนอเรื่องผีตามความเชื่อสากลด้วย อาทิ ผีอำ ผีไธยา ผีตายโหง และผีถ้วยแก้ว ซึ่งเป็นข้อสังเกตหนึ่งว่าบรรดาผีดังกล่าวจัดเป็นผีตามความเชื่อของคนไทยเพียงชาติเดียวหรือไม่ และมีตำนานเล่าขานอย่างไร ซึ่งในการอธิบายบรรดา 33 ผีไทยนั้นพบว่า มีเพียงเล็กน้อยที่จะระบุตำนานและเรื่องเล่าของไทยไว้ ตามที่ปรากฏมีอยู่อย่างจำกัด เช่น ผีตาโขน ซึ่งมีได้บอกที่มาไว้ แท้จริงแล้วผีตาโขนได้รับอิทธิพลมาจากมหาเวสสันดรชาดกในพุทธศาสนา และเป็นที่มาของประเพณีผีตาโขนจนถึงปัจจุบันหรือผีเปรตที่เป็นความเชื่อของคนไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความบาปในพุทธศาสนา ในหนังสือกล่าวเพียงวิพากกรรมของคนตายที่กลายเป็นเปรต เฉพาะในเรื่องของการทำบาปกับบิดามารดาในชาติภพที่แล้วเท่านั้น ซึ่งควรอธิบายในมุมมองที่กว้างขึ้นในมุมมองของพุทธศาสนา ซึ่งจำแนกได้เป็นเปรตที่มาจากนรกและเปรตที่ไปจากโลกมนุษย์ กล่าวถึงผู้กระทำความผิดหนักเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ได้แก่ กรรมจากความตระหนี่ถี่เหนียว กรรมจากการพูดจาไม่ดี การดูหมิ่นผู้ทรงศีล กรรมจากการทำความชั่วเบียดเบียนผู้อื่น กรรมจากการเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น กรรมจากการประพฤติดีในกาม เป็นต้น (Chaiwongkot, 2018) ซึ่งการกระทำความผิดทั้งหมดรวมเรียกเป็น “อกุศลกรรม 10” นั้นเอง ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยให้บุคคลตายไปกลายเป็นผีเปรตพบว่า เนื้อหาภายในตอนที่ 2 มีการกล่าวถึงทั้งผีเปรตและผีเปรตใหญ่แยกไว้คนละข้อ โดยผู้เขียนกล่าวว่าผีเปรตยักษ์เป็นผีของยักษ์ที่ตายแล้วตามความเชื่อของชาวอีสาน ซึ่งอาจจะนำมากล่าวรวมในหัวข้อผีเปรตได้ และจัดจำแนกความเชื่อผีเปรตไว้จะให้น่าสนใจยิ่งขึ้น นอกเหนือจาก 33 ผีไทยที่กล่าวไว้ในตอนที่ 2 นั้น ผู้วิจารณ์เห็นว่าควรที่จะกล่าวถึงผีไทยอื่น โดยเฉพาะความเชื่อของคนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย

ซึ่งสะท้อนความผูกพันระหว่างผู้คนแต่ละภาคกับความเชื่อเรื่องผี ซึ่งมีทั้งผีดีและผีร้ายเป็นความเชื่อที่หลากหลาย เช่น ผีฟ้า ผีเจ้านาย ผีตาแฮก ผีกะ ผีเป่าผีโพงหรือผีโง้ง ผีม้าบ้อง ผีสองนาง ผีหม้อหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งแต่ละความเชื่อควรจะอธิบายภาพสะท้อนบทบาทของผี และทัศนคติของชาวบ้านต่อผี ตลอดจนความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งกล่าวได้ว่าผีเป็นผู้ให้ความหมายหรือผู้วางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และเกี่ยวข้องกับการเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนั้นความเชื่อเรื่องภูตผีนั้นฝังแน่นอยู่กับคตินิยมของคนไทยมาช้านาน (Burasit et al., 2015) การนับถือผีสาวยังนิยมกันอยู่ปัจจุบันในท้องถิ่นภูมิภาคต่าง ๆ และยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งถ้าสามารถแสดงตัวอย่างของผีไทยที่มีความผูกพันต่อความเชื่อ พิธีกรรม และวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ละภูมิภาคได้น่าสนใจ

1.2 ตอนที่ 3 “บันทึกตำนานความเชื่อพื้นบ้านโบราณแบบดั้งเดิม 4 ภาค” (Morphimuangnon, 2022) ผู้เขียนนำเสนอเรื่องความเชื่อพื้นบ้านในชนบท ซึ่งจำแนกตามภาคต่าง ๆ พบว่า มีพิธีกรรมที่ผู้เขียนนำเสนอไว้น่าสนใจ เช่น งานปีผีผดที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นการเซ่นสรวงต่อเทพที่มีประจำอยู่ในเขตหมู่บ้านเพื่อเป็นสิริมงคล และอัญเชิญร่างทรงช่วยปัดเป่าโรคภัยต่าง ๆ งานเลี้ยงผีกลางทุ่งที่จังหวัดปราจีนบุรี รำผีผดที่จังหวัดราชบุรี แก้วผีโรงที่จังหวัดอ่างทอง เป็นต้น โดยให้รายละเอียดของความเชื่อ ความสำคัญ และกล่าวถึงพิธีกรรมและวิถีปฏิบัติต่อผีไว้เป็นลำดับขั้นตอน การฟ้อนผีป่วนที่จังหวัดลำปาง ผู้เขียนให้ข้อมูลของความเชื่อว่าเป็นการนับถือผีป่วนของชาวเหนือที่มีแพร่หลายในภาคเหนือ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อผีบรรพบุรุษ ทั้งนี้ผู้เขียนยังมีการอธิบายความสำคัญและบทบาทของความเชื่อไว้อย่างละเอียดได้แก่เป็นศูนย์กลางที่พึ่งทางใจ การหลอมรวมความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมทางดนตรี ซึ่งทำให้ประเพณีมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตถึงความเชื่อของชาวล้านนาต่อผีป่วน ซึ่งยังมีนัยยะอื่นที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมโดยมี “ผี” เป็นตัวกำกับกฎเกณฑ์นั้นให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย เช่น การทำผิดผี เป็นสิ่งที่ต้องห้าม และทำให้ผีป่วนโกรธ อาจทำให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงเจ็บป่วยหรือลงโทษให้เกิดความวิตกกังวลต่าง ๆ ดังนั้นหากพิจารณาจะพบว่า การกระทำดังกล่าวไม่เพียงเป็นการทำผิดต่อผี แต่ยังหมายถึงการกระทำที่เป็น การละเมิดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งในภูมิภาคอื่นของไทยก็มีความเชื่อเช่นเดียวกัน เช่น ผีกะของชาวล้านนา ผีเชื้อและผีป่วนของชาวอีสาน ซึ่งบทบาทของความเชื่อเรื่องผีต่อสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อเรื่องผีสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งบทบาทด้านการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ บทบาทด้านการสร้างเครื่องมือควบคุมสังคมผ่านกุศโลบายให้คนประพฤติตนตามจารีต ตลอดจนมีบทบาทในการสนับสนุนการรวมหมู่รวมพวกจากการเข้าร่วมประเพณี และพิธีกรรมที่สร้างสัมพันธ์อันดีในชุมชน อีกประการหนึ่งเป็นข้อสังเกตของผู้วิจารณ์คือการแบ่งภูมิภาคและอธิบายความเชื่อในจังหวัด ซึ่งพบว่าผู้เขียนแบ่งเป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน หากจะจัดจำแนกให้อยู่ในเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์จะเป็น 6 ภาค ซึ่งมีความถูกต้องและชัดเจนขึ้นอย่างจังหวัดชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งน่าจะอยู่ในกลุ่มภาคตะวันออก ส่วนจังหวัดราชบุรีและจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งน่าจะอยู่ในกลุ่มภาคตะวันตก หากแต่ไม่ได้รับการจัดอยู่ในภาคดังกล่าว ผู้วิจารณ์จึงเห็นว่าการจัดแบ่งภูมิภาคควรเป็นไปตามทางภูมิศาสตร์ (Office of the Royal Society, 2015)

1.3 ตอนที่ 4 “บันทึกตำนานสุดสยอง “ปอบ” ผีอมตะผีกินคน” (Morphimuangnon, 2022) กล่าวถึงความหมายและประเภทของผีปอบ เรื่องเล่าและข่าวในอดีตของไทย นับตั้งแต่เรื่องที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ เล่าลือว่าพระอุ้มหมาและชีอุ้มแมวที่อพยพมาจากฝั่งประเทศลาว หากผ่านจังหวัดไหนต้องมีคนตาย โดยพบว่าแต่ละศพล้วนไม่เหลืออวัยวะใด นอกจากหัวใจเพียงอย่างเดียว ชาวดังกล่าวกลายเป็นเรื่องเล่าจากปากสู่ปากถึงเรื่องเหนือธรรมชาติที่มีความลึกลับ ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลความเชื่อในภาคอีสาน และเป็นที่มาของการเล่าขานตำนานดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน ในตอนที่ 4 ผู้เขียนนำเสนอการนิยามความเป็นผีปอบอันเกิดขึ้นกับผู้คนที่มีความผิดปกติประหลาดต่าง ๆ พวกที่ชอบเล่นไสยศาสตร์ และมีความแตกต่างไปจากบุคคลอื่น ผู้เขียนได้เล่าถึงเหตุการณ์ในหมู่บ้านชนบทและการขับไล่ผีปอบในจังหวัดต่าง ๆ เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น โดยเล่าถึงเหตุการณ์และอ้างอิงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำพิธีไล่ผีปอบตามความเชื่อของชาวบ้านแต่ละจังหวัด แม้จะมีหน่วยงานราชการเข้ามา

พิสูจน์และสังเกตการณ์ แต่ก็มีอาจจะต้านทานการทำพิธีดังกล่าวได้ เพราะเป็นความเชื่อของชาวบ้านที่กระทำเพื่อความสบายใจของผู้คนในชุมชน โดยระมัดระวังมิให้ละเมิดต่อกฎหมาย ผู้เขียนได้ให้ภาพของความเชื่อและนำเสนอความคิดเห็นของชาวบ้าน ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ทั้งแพทย์ ปลัดอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน หมอธรรม หมอพรหมณ์ และพระสงฆ์ ในท้ายของตอนกล่าวถึงบทสรุปเสวนาของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเรื่อง “หมู่บ้านปอบในมิติความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรม” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย นิลอาธิ เป็นวิทยากร (Morphimuangnon, 2022) กล่าวถึงปรากฏการณ์เรื่องผีปอบในหมู่บ้านต่าง ๆ กับภาพสะท้อนความคิดของสังคมในมุมมองทางวิชาการ โดยการยกตัวอย่างกรณีศึกษาหมู่บ้านนาสวนนา จังหวัดสกลนคร สมาชิกของหมู่บ้านล้วนแต่เป็นคนที่เคยถูกกล่าวหาว่าเป็นปอบและถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้านเดิม นำไปสู่ความเชื่อเรื่องบ่อน้ำทิพย์ที่หากใครเป็นปอบได้ดื่มน้ำทิพย์ก็จะเป็นเสมือนการรักษาเป็นต้น ดังนั้นในตอนี่ 4 ของหนังสือ จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นกรณีศึกษาของหลายจังหวัดและมีการแก้ปัญหาเรื่องผีปอบแตกต่างกันไปตามความเชื่อ ซึ่งสะท้อนทัศนคติ ท่าทีและบทบาทของคนในชุมชนนั้นนับว่าเป็นการนำเสนอที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

2. การตอบสนองเป้าหมายของการเขียนหนังสือ

หากพิจารณาในแต่ละตอนของหนังสือจะพบว่า ผู้เขียนได้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ตามชื่อหนังสือและประเด็นที่ผู้เขียนตั้งไว้ตั้งแต่ต้น ซึ่งผู้เขียนค้นคว้าและรวบรวมความเชื่อพื้นบ้านของแต่ละภาคและนำเสนอความหลากหลายของ 33 ผีไทยในตำนาน รวมทั้งเรื่องของผีปอบ ทั้งนี้ ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตเรื่องของการแบ่งภาค และการเลือกผีไทยมานำเสนอในหนังสือ ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่และเพิ่มเติมการนำเสนอให้น่าสนใจยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่งคือการนำเสนอเรื่องของความเชื่อผีและวิญญาณในแง่มุมทางวิชาการทั้งวิทยาศาสตร์ ประวัติวิทยา และมานุษยวิทยาในประเด็นของผีปอบในวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นความพยายามหนึ่งที่ผู้เขียนรวบรวมมานำเสนอเพื่อให้หนังสือมีความสมบูรณ์ขึ้น หากแต่พบว่าข้อมูลดังกล่าวมีรายละเอียดค่อนข้างน้อย และไม่มีการอ้างอิงในเนื้อหาถึงที่มาของข้อมูลดังกล่าว ในบางประเด็นผู้วิจารณ์ยังไม่พบการอ้างอิงในบรรณานุกรม ซึ่งหากมีการอ้างอิงไว้ตามหลักการจะทำให้หนังสือมีความสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการใช้เพื่อสืบค้นและศึกษาต่อยอดต่อไป ในส่วนของหนังสือที่ขาดหายไปอีกประการคือบทสรุปของหนังสือ ซึ่งทำให้หนังสือขาดองค์ประกอบที่สำคัญไป อันจะทำให้เห็นภาพรวมของความรู้แต่ละตอนและสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อถึงผู้อ่าน กล่าวโดยสรุปผู้เขียนมุ่งเน้นประเด็นเรื่องของความเป็นอมตะของความเชื่อเรื่องผีสาปเทวดาในสังคมไทย และมองว่าไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด เรื่องดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนถึงตัวตนและวิถีชีวิตของคนไทย

หนังสือบันทึกความหลอน 33 ผีไทยในตำนาน “ปอบ” อภิอมตะผีร้ายกินคน จึงเป็นหนังสือที่น่าสนใจศึกษาอีกเล่มหนึ่ง เพราะมีการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลเรื่องผีไทยและความเชื่อพื้นบ้านต่าง ๆ ที่เล่าถึงพิธีกรรมและบทบาทของความเชื่อที่สัมพันธ์กับเรื่องเหนือธรรมชาติ ท่าทีของชาวบ้าน และการรับมือกับผีร้ายตามความเชื่อของคนในชุมชน ซึ่งยังมีประเด็นและรายละเอียดที่น่าสนใจอีกมากในหนังสือเล่มนี้ที่หยิบยกมากล่าวถึงเพียงบางส่วนเท่านั้น สำหรับผู้วิจารณ์แล้วได้รับความรู้และเปิดมุมมองต่อเรื่องผีและความเชื่อของคนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในแง่ของให้ความรู้ที่นำไปสู่การศึกษาเชิงลึกในประเด็นดังกล่าวต่อไป

References

- Burasit, Y., Pornsiripongse, S. & Sasiwongsaroj, K. (2015). “Phi-pob” (Orge): A Remaining Discourse in Digital Age. *Journal of Language and Culture*, 34(2), 93–109.
- Chaiwongkot, S. (2018). **Preta**. <https://t.ly/wqKg>
- Morphimuangnon. (2022). **The Best 33 Thai Ghost Legend**. Phetpinit.
- Office of the Royal Society. (2015). **Geographical Division**. <https://t.ly/Xph8>